

знань в рамках дії інноваційного механізму дозволить оптимізувати джерела формування потоків інноваційної інформації на рівні підприємства, не обмежуючись при цьому лише внутрішніми ресурсами суб'єкта господарювання.

Подальші дослідження мають бути зорієнтовані на вивчення кожного окремого структурного елементу в процесі створення і розповсюдження знань в рамках дії інноваційного механізму розвитку підприємства.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Пилипенко А.А. Стратегічна інтеграція підприємств: механізм управління та моделювання розвитку [монографія] / А. А. Пилипенко; НАН України, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку, Харківський національний економічний ун-т. - Х. : ІНЖЕК, 2008. - 408 с.
2. Гець В.М., Семиноженко В.П. Інноваційні перспективи України [Монографія] / В.М. Гець, В.П. Семиноженко. - Харків: Константа, 2006. - 272с.
3. Згуровський М. Суспільство знань та інформації – тенденції, виклики, перспективи [Електронний ресурс] / М. Згуровський // Дзеркало тижня. – 2003. – №19. – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/ECONOMICS/suspilstvo_znan_ta_informatsiyi_tendentsiyi_viklyki_perspektivi.html.
4. Дмитренко М. А. Інноваційний розвиток України в умовах глобалізації й інформаційної революції / М. А. Дмитренко; Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова, Інститут дослідження проблем держ. безпеки. - К. : Знання України, 2009. - 339 с.
5. Макаров В.Л. Економіка знань: уроки для Росії [Електронний ресурс] / В.Л. Макаров // Вестник Российской академии наук. – 2003. - №5. – Режим доступу: <http://vivovoco.rsl.ru/VV/JOURNAL/VRAN/SESSION/VRAN5.HTM>
6. Махлуп Ф. Производство и распространение знаний в США / Ф. Махлуп. – М.: Прогресс, 1966. – 462 с.
7. Федулова Л.І. Економіка знань : підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / Любов Іванівна Федулова ; НАН України ; Ін-т екон. та прогнозів. НАН України. -- К, 2009. - 600 с.
8. Лапко О.О. Інноваційна діяльність в системі державного регулювання [монографія] / О. Лапко ; Інститут економічного прогнозування НАН України, Івано-Франківський держ. технічний ун-т нафти і газу. - К. : [б.в.], 1999. - 253 с.
9. Голиченко О. Г. Российская инновационная система: проблемы развития // Вопросы экономики. — № 12, 2004. — С. 16-35

Одержано 11.03.2013 р.

УДК 330.341.1

Єпіфанова І.Ю.

ВЕНЧУРНИЙ КАПІТАЛ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглянуто сутність венчурного капіталу та визначено, що венчурний капітал за суттю є поєднанням фінансових та інтелектуальних ресурсів, яке надає можливість, незважаючи на високий рівень ризику у випадку ефективної реалізації інноваційної діяльності, отримувати високий рівень прибутку. Розглянуто стан венчурного фінансування в Україні та виявлено, що на сьогодні більшість вітчизняних венчурних фондів не виконують свого безпосереднього призначення. Сформовано пропозиції щодо зростання обсягів венчурного фінансування, що надасть можливість покращити фінансове забезпечення інноваційної діяльності.

Ключові слова: фінансове забезпечення, інноваційна діяльність, венчурний капітал, венчурне фінансування, інтеграція.

ВСТУП

Постановка проблеми. Однією із основних

проблем ефективного здійснення інноваційної діяльності є недостатній обсяг фінансового забезпечення. Разом з тим, належний рівень фінансування інноваційної діяльності є чинником соціально-економічного зростання як окремих підприємств, так і країни в цілому, оскільки ефективне фінансове забезпечення інноваційної

© **Єпіфанова Ірина Юрївна**, к.е.н., доцент кафедри фінансів Вінницького національного технічного університету, тел. (0432) 59-80-53, e-mail: irina721980@mail.ru

діяльності сприяє вирішенню економічних, соціальних, екологічних й інших проблем розвитку сучасного суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані із фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності розглядаються такими вченими як В. В. Зимовець, Г. В. Возняк, О. М. Колодізев, А. Я. Кузнєцова, О. І. Москаль, І. Г. Сокирська, І. В. Федулова. Сутність та особливості використання венчурного капіталу досліджують Л. Л. Антонюк, В. В. Зянько, О.О. Лапко, Н.Ю. Пікуліна, А. М. Поручник, В. С. Савчук, Н.І. Редіна. Разом з тим, потребують подальшого дослідження питання, пов'язані із використанням венчурного капіталу як джерела фінансового забезпечення інноваційної діяльності промислових підприємств.

Методологія дослідження. Для досягнення поставленої мети за допомогою методів системного та ретроспективного аналізу узагальнити особливості та сутність венчурного капіталу. Економіко-статистичні та порівняльні методи надали можливість оцінити стан венчурного фінансування. Системний аналіз отриманих результатів надасть можливість визначити загальні тенденції формування фінансових ресурсів за рахунок венчурного капіталу.

Постановка завдання. Метою даної статті є визначення перспектив використання венчурного капіталу як джерела фінансового забезпечення вітчизняних підприємств. Для цього необхідним вирішити наступні завдання: визначити сутність поняття «венчурний капітал», визначити особливості формування та використання венчурного капіталу, дослідити сучасне становище формування та використання венчурного капіталу промислових підприємств, сформулювати пропозиції щодо активізації використання венчурного капіталу як джерела фінансового забезпечення інноваційної діяльності.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Фінансове забезпечення інноваційної діяльності промислових підприємств можна визначити як сукупність економічних відносин, що виникають між суб'єктами інноваційної діяльності з приводу пошуку, залучення і ефективного використання фінансових ресурсів з метою отримання економічного ефекту із використанням організаційно-управлінських принципів, методів і форм впливу цих ресурсів на інноваційну діяльність. Фінансове забезпечення промислових підприємств може здійснюватись у трьох формах: самофінансування, кредитування, зовнішнє фінансування. На практиці з метою максимізації прибутку та забезпечення оптимального співвідношення різні форми фінансового забезпечення використовуються одночасно.

Недостатній рівень фінансового забезпечення інноваційної діяльності є однією з причин низького рівня інноваційної активності вітчизняних промислових підприємств. Саме тому, для активної

інноваційної діяльності необхідним є збільшення джерел фінансового забезпечення, удосконалення вітчизняного законодавства та активне впровадження фінансування за рахунок венчурного капіталу.

Розвиток венчурного фінансування як самостійного підприємництва спостерігається з кінця 50-х років у США, а різноманітність його форм – у 60-80-х роках ХХ ст. Перший венчурний фонд, утворений у США в 1961 р., інвестував у нове виробництво всього 3 млн. доларів, а через кілька років повернув інвесторам близько 90 млн. доларів [1, с. 41].

Існують різні підходи щодо визначення сутності венчурного капіталу. Європейська асоціація прямих приватних інвестицій і венчурного капіталу [2] визначає венчурний капітал як кошти професійних учасників ринку, що інвестуються спільно з підприємницькими коштами для фінансування початкових стадій (посівної і стартової) або на етапі розвитку. Компенсацією високого рівня ризику, прийнятого на себе інвестором, є очікування підвищеної норми винагороди на інвестиції, що здійснюються.

У роботах західних вчених в більшості джерел венчурним капіталом вважають інвестиції в новостворювані підприємства, які не мають належного фінансового забезпечення. Так, Френк Дж. Фабозці зазначає, що венчурний капітал – це інвестиції в новий, створюваний бізнес з привабливими перспективами росту, який не має доступу на фондовий ринок [3, с. 889]. Схожий підхід до визначення сутності венчурного капіталу має й Розенберг Дж. М., який розуміє під венчурним капіталом засоби, інвестовані в підприємства, які зазвичай не мають доступу до традиційних джерел капіталу; засоби, отримані в результаті емісії нових акцій, а також реінвестовані грошові суми власників акцій [4, с. 358]. На думку Сілвера А. Д. венчурний капітал – це інвестиції, що здійснюються на ранніх стадіях розвитку підприємств. Метою створення фондів венчурного капіталу є пошук економічно привабливих заходів, які не мають належного фінансового забезпечення, реалізація яких може принести значний прибуток [5].

У працях вітчизняних вчених при визначенні венчурного капіталу акцент ставиться саме на його ризикову природу. Антонюк Л. Л., Поручник А. М., Савчук В. С. зазначають, що венчурний капітал відображає систему відносин між суб'єктами венчурного підприємництва, що забезпечує акумуляцію вільних коштів і вкладення їх в інноваційні проекти з метою дослідження, освоєння та комерціалізації нововведень [1, с. 333]. В тлумачному словнику української мови венчурний капітал визначено як якісно новий спосіб фінансування ризикованого підприємства [6, с. 121].

В окремих працях зазначають, що венчурний капітал – це інтелектуальний диверсифікатор, адже крім фінансових послуг він виконує послуги, пов'язані з управлінням, маркетинговим та

інформаційним обслуговуванням тощо [7, с. 70-71].

Окремі західні вчені вважають, що найважливішу роль венчурний капітал відіграє не на етапі створення, а в процесі комерціалізації інновацій, а більш ніж на 80% від грошей, вкладених венчурними капіталістами йде в будівництво інфраструктури, необхідної для розвитку бізнесу – в рахунок інвестицій (виробництво, маркетинг і збут) і балансу (придбання основних засобів та оборотного капіталу) [8].

Отже, венчурний капітал – це ресурси, інвестовані в підприємства, які займаються інноваційною діяльністю та зазвичай не мають доступу до традиційних джерел капіталу. При цьому, венчурний капітал передбачає використання як матеріальних ресурсів, так і, в першу чергу, інтелектуальних, адже без належного інтелектуального забезпечення не може йти мова про інновації та інноваційну діяльність. Тобто, венчурний капітал за суттю є поєднанням фінансових та інтелектуальних ресурсів, яке надає можливість, незважаючи на високий рівень ризику у випадку ефективної реалізації інноваційної діяльності, отримувати високий рівень прибутку.

Учасниками інвестиційного процесу при венчурному інвестуванні завжди є три сторони: винахідник як носій ідеї – інтелектуальної власності; підприємець, що розвиває бізнес на основі використання цієї власності; венчурний інвестор, що вкладає гроші в розвиток бізнесу. Всі вони мають свої частки у фірмі (підприємстві), яка функціонує і розвивається на засадах ефективного використання інтелектуальної власності, причому

частка венчурного інвестора не завжди є домінуючою [9, с. 26]. Метою венчурного інвестора є забезпечення такого розвитку підприємства, який надасть змогу в перспективі забезпечити зростання його вартості. Це надасть змогу венчурному інвестору не лише повернути вкладений венчурний капітал, проте й отримати значний прибуток.

Венчурне фінансування є доцільним не лише для малих підприємств, проте й для середніх та великих. Зокрема В. В. Зянько зазначає, що великі підприємства можуть створювати дочірні інноваційні фірми з метою пошуку і фінансування найважливіших з точки зору комерційної діяльності інновацій виробничого характеру [10, с. 177]. Даний підхід можна зустріти і в працях З. Варналія, С. Дриги, на думку яких перспективи розвитку в Україні венчурного фінансування як форми інтеграції великих і малих структур пов'язані, перш за все, з реалізацією потенціалу промислово-фінансових груп [11, с.12]. Взаємодія останніх із малими інноваційними фірмами сприяла б вирішенню протиріччя між творчими можливостями вітчизняних вчених, які незатребувані, і необхідністю керованого оновлення технічної основи фактично всіх галузей народного господарства.

На сьогодні в Україні частка венчурних фондів в загальній кількості Інститутів спільного інвестування складає домінуючу частку порівняно із іншими складовими (таблиця 1). Так, станом на 2011 р. питома вага венчурних фондів в загальній кількості інститутів спільного інвестування складала 77,07%, а впродовж 2007-2011 рр. перевищувала 75%.

Таблиця 1. Динаміка кількості венчурних фондів в загальній кількості Інститутів спільного інвестування (складено за даними [12])

Рік	Загальна кількість Інститутів спільного інвестування (ІСІ)	Кількість венчурних фондів	Питома вага венчурних фондів в загальній кількості ІСІ
2007	577	457	79,20
2008	888	681	76,69
2009	985	740	75,13
2010	1095	827	75,53
2011	1125	867	77,07

Суттєвою є й вартість чистих активів венчурних фондів (рис. 1). Разом з тим, в більшості випадків вітчизняні венчурні фонди не виконують свого безпосереднього призначення – фінансування

інноваційної діяльності, а створені з метою використання наявних податкових пільг для даного типу підприємств.

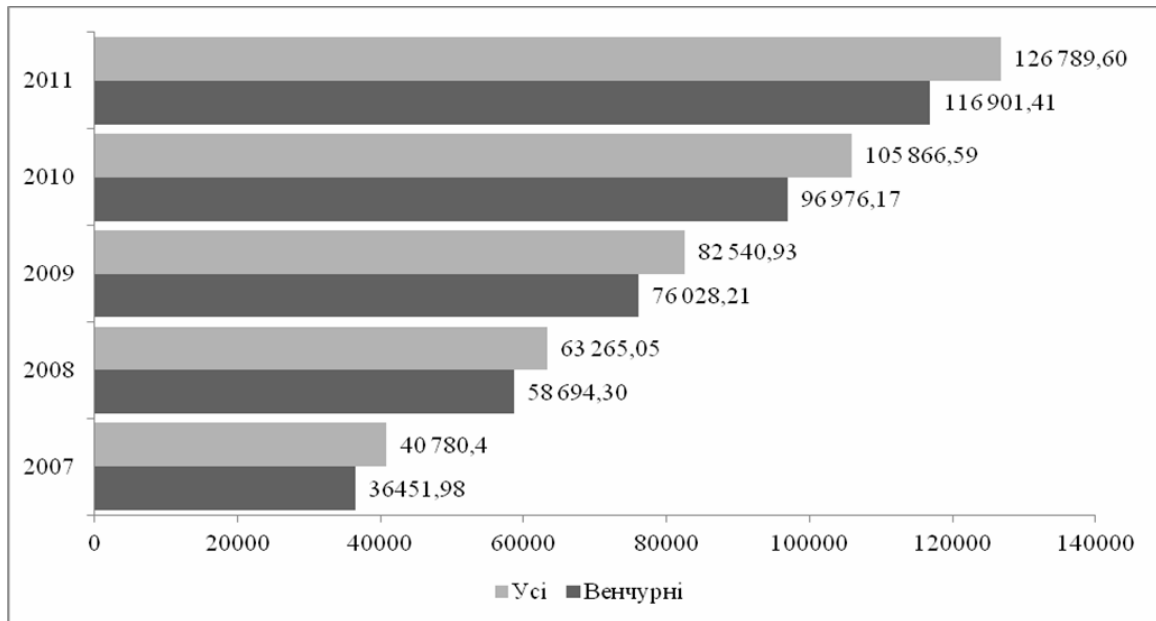

Рис. 1. Динаміка вартості чистих активів Інститутів спільного інвестування та венчурних фондів в Україні (складено за даними [12])

Отже, венчурний капітал створює можливості поєднання інноваційної діяльності. Більше того, на сьогодні є доцільним використання венчурного фінансування не лише в сфері малого підприємства, проте й середніх та великих підприємств. З цією метою необхідним є налагодження тісних зв'язків у сфері наукового співробітництва між підприємствами та вищими навчальними закладами, залучення венчурних інвесторів. Поєднання зростання обсягів венчурного капіталу може бути ініційоване і зі сторони держави, в першу чергу шляхом більш надійного гарантування та створення сприятливих умов для венчурних інвесторів.

ВИСНОВКИ

Таким чином, венчурний капітал за суттю є

поєднанням фінансових та інтелектуальних ресурсів, яке надає можливість, незважаючи на високий рівень ризику у випадку ефективної реалізації інноваційної діяльності, отримувати високий рівень прибутку.

Отже, доцільним є подальший розвиток венчурного фінансування та вживання заходів зі сторони держави щодо виконання венчурними фондами їхнього безпосереднього призначення. Крім того, підприємствам доцільно більш активно співпрацювати не лише із фінансовими установами, а й з вищими навчальними закладами, які можуть стати суттєвим ресурсом інтелектуального капіталу. Активний розвиток венчурного фінансування створить можливості активізації інноваційної діяльності вітчизняних підприємств.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Антонюк Л. Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: монографія / Л. Л. Антонюк, А. М. Поручник, В. С. Савчук – К.: КНЕУ, 2003. – 394 с.
2. European private equity & venture capital association [Electronic resource]. – Available from: <http://www.evca.com>
3. Фаборцци Ф. Управление инвестициями : пер. с англ. / Фаборцци Ф. – М. : ИНФРА – М., 2000. – 932 с.
4. Розенберг Дж. М. Инвестиции: Терминологический словарь. – М.: Инфра-М, 1997. – 400 с. – (Библиотека словарей Инфра-М).
5. Silwer A.D., Venture capital. The Complete Guide for Investors, New York: John Wiley and Sons, 1985, 259 p.
6. Великий глумачний словник сучасної української мови / Голов. ред. В. Т. Бусел, редактори-лексикографи: В. Т. Бусел, М. Д. Василюк-Дерибас, О. В. Дмитрієв, Г. В. Латник, Г. В. Степенко. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
7. Редіна Н.І. Венчурний капітал у ринковій економіці / Н.І. Редіна, Н.Ю. Пікуліна – Д., 2005 – 206 с.
8. Bob Zider How venture capital works // Harvard business review. – 1998. – November–December. – pp. 131-139.
9. Лапко О. О. Венчурний капітал як джерело фінансування інноваційного розвитку економіки / О. О. Лапко // Економіка і прогнозування. – 2006. – № 3. – С. 25–42.
10. Зянько В. В. Інноваційне підприємництво: сутність, механізми і форми розвитку / В. В. Зянько. – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2008. – 397 с.

11. Варналій З. Кооперація великих і малих підприємств як чинник підвищення конкурентоспроможності підприємництва в Україні/ З.Варналій, С. Дрига // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2010. - №1. – С. 5-16.
12. Офіційний сайт УАІБ – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uaib.com.ua>.

Одержано 14.03.2013 р.

УДК 65.012.45:334.02

Єршова Н.Ю.

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ЕКОНОМІЧНИМИ СУБ'ЄКТАМИ

Актуальність проблем якості функціонування систем управління підприємствами обумовлюють необхідність удосконалення системи інформаційно-комунікаційного забезпечення прийняття управлінських рішень економічними суб'єктами. Основою комплексного методологічного підходу до системи інформаційно-комунікаційного забезпечення прийняття управлінських рішень є синтезовані принципи системного, структурного, ієрархічного та рефлексивного підходів. Запропоновано модель поліпшення якості облікової інформації за допомогою процесного підходу та структурно-функціональну модель інформаційно-комунікаційного забезпечення прийняття управлінських рішень на основі структурного підходу.

Ключові слова. *Комунікації, інформація, інформаційно-комунікаційне забезпечення, процес прийняття управлінських рішень, бізнес процеси, облікова інформація, процесний підхід, карта маршруту.*

ВСТУП

Необхідність прийняття управлінських рішень, пов'язаних з функціонуванням та розвитком економічних суб'єктів визначає потребу інформаційно-комунікаційного забезпечення, що дозволяє отримувати своєчасну необхідну для прийняття стратегічних рішень інформацію про свій бізнес; стежити за фінансовими наслідками управлінських рішень; спостерігати за ефективністю діяльності як підприємства в цілому, так і кожного структурного підрозділу, а в деяких випадках оцінювати і ефективність окремих операцій.

Проблемні питання інформаційно-комунікаційного забезпечення прийняття управлінських рішень економічними суб'єктами (ІКЗ) у розрізі окремих елементів, видів та факторів впливу розкрито у працях відомих науковців. Комунікації в контексті теорії управління розглядаються в роботах Д.М. Іванцевича, Дж. Лафти, Г.В. Осовської, В. Шрамма. Міжособистісні комунікації - у роботах Р. Акоффа, М. Арджайла, Р. Бландела, Г.М. Захарчин. Структурні аспекти комунікацій підприємств - Т. Барнс, Ч. Бернард, Й.М. Петрович, Е. Роджерс, І.Б. Скворцов, Е. Хенсон. Маркетингові комунікації досліджували Л.В. Балабанова, В.Г. Герасимчук, Є.В. Крикавський, Л.Г. Ліпич, О.Б. Мних, А.Ф. Павленко, Н.І. Чухрай. Вплив факторів зовнішнього

середовища на систему комунікацій висвітлено в працях І.В. Алексєєва, І.О. Тивончука, Ж.В. Поплавської, Ю.І. Стадницького та ін.

Інформаційно-комунікаційне забезпечення прийняття управлінських рішень (ІКЗ) може виступати елементом системи контролю на підприємстві. Ретроспективний огляд наукових досліджень свідчить, що проблеми розвитку контролю, аспекти організації та розподілу висвітлено у працях таких вчених: О. Бандурін, А. Воронкова, М. Гераськін, В. Голіков, В. Гриньова, Т. Момот, Г. Назарова, О. Педько, О. Ястремська І.В. Басанцов, Т.М. Боголіб, В.Д. Базилевич, О.Д. Василик, М.М. Головань, І.К. Дрозд, В.І. Кравченко, П.А. Лайко, В.Ф. Максимова, В.М. Мельник, О.М. Петрук, П.Т. Саблук, О.О. Терещенко, М.Г. Чумаченко, А.В. Чупіс, В.О. Шевчук, О.О. Шпіг та ін. Віддаючи належне наявним науковим здобуткам у цій області, слід зазначити, що практично відсутні дослідження, присвячені методології інформаційно-комунікаційного забезпечення прийняття управлінських рішень економічними суб'єктами в рамках єдиної аналітичної концепції, існує цілий спектр наукових проблем контролю якості системи інформаційно-комунікаційного забезпечення, організаційних комунікацій, процесу прийняття управлінських рішень.

Актуальність проблем якості функціонування систем управління підприємствами, фрагментарність теоретичної бази, недостатня методологічна і практична розробленість обумовили вибір теми статті, її мету і завдання.

© Єршова Наталя Юрївна, к.е.н., доцент кафедри економічного аналізу і обліку Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», тел. (057)707-62-74, e-mail: natalia_iershova@mail.ru